

بررسی رابطه رشد اقتصادی و شاخص‌های محیط کسب و کار (مورد مطالعه: گروه D8)

امام‌بخش عیدوزهی^۱

محمد محبی^۲

سید یعقوب زراعت‌کیش^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۱۲

چکیده

تجارت موفق متأثر از شرایط اقتصادی محیط است. در شرایط رکود، شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران تمایل کمتری به سرمایه‌گذاری را نشان می‌دهند. توسعه کسب و کار جایگاه مهمی در رشد اقتصادی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی دارد. در عین حال، عوامل مختلف اقتصاد کلان بر توسعه کسب و کار تأثیر می‌گذارد. لذا هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه رشد اقتصادی و شاخص‌های محیط کسب و کار در کشورهای گروه D8، می‌باشد. شاخص‌های کسب و کار در این تحقیق عبارتند از: سهولت شروع کسب و کار، سهولت اخذ مجوز، سهولت دریافت برق، ثبت اموال شرکت، اخذ اعتبارات، حمایت از سرمایه‌گذاران، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، اجرای قراردادها، انحلال شرکت. تحقیق حاضر بر مبنای هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش بکار رفته توصیفی، همبستگی است. جامعه آماری مورد بررسی شامل کشورهای دی ۸ (ایران، ترکیه، پاکستان، بنگلادش، اندونزی، مالزی، مصر و نیجریه) که به عنوان نمونه سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۰۵ انتخاب شده است. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون‌های (ریشه واحد، هاسمن، مدل گشتاورد تعمیم یافته، سارگان، باند) در محیطی نرم‌افزار STATA استفاده شد. نتایج نشان داد نتایج تحقیق حاکی از وجود رابطه مثبت بین رشد اقتصادی و محیط کسب و کار می‌باشد. همچنین شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران و شاخص اخذ اعتبار و اجرای قراردادها از میان شاخص‌های فضای کسب و کار، دارای بیشترین اثر بر رشد اقتصادی بودند.

واژه‌های کلیدی: رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری، محیط کسب و کار، گروه D8.

طبقه بندی JEL: M52، M55

۱ گروه اقتصاد، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران. eidouzahi133@gmail.com

۲ گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران (نویسنده مسئول) mohebihm@hormozgan.ac.ir

۳ گروه اقتصاد کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. zeraatkish@gmail.com

۱- مقدمه

امروزه رشد اقتصادی از اهداف مهم هر کشور به شمار می‌آید و همیشه به طور خاص مورد تاکید برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران اقتصادی بوده است، لذا بررسی عوامل اصلی تاثیرگذار بر رشد اقتصادی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار می‌باشند (پورعلی و همکاران، ۲۰۲۰: ۸۰). از عوامل موثر که رشد اقتصادی را تحت تاثیر قرار داده‌اند، شاخص کسب و کار، می‌باشند که نقش برجسته‌ای در کشورها ایفا می‌کنند (شاطر خبازی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۱). فضای کسب و کار از جمله شاخص‌های تعیین‌کننده وضعیت اقتصادی هر کشور است که با استناد به آن می‌توان به بررسی و تجزیه و تحلیل شرایط اقتصادی هر کشور پرداخت. محیط فضای کسب و کار در کشورها هرچه شفاف‌تر و رقابتی‌تری باشد منجر به افزایش سلامت اقتصادی کشورها و اتخاذ سیاست‌های مطلوب شده و روند بهبودی شاخص‌های اقتصادی را در پی خواهد داشت (بختیاری و شایسته، ۱۳۹۱: ۱۷۶). بهبود فضای کسب و کار به معنای بهبود و رونق تولید و در نتیجه محرک رشد اقتصادی است، به گونه‌ای که اصلاح و بهبود فضای کسب و کار زمینه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد، ارتقاء سطح اشتغال و تولید را فراهم می‌سازد. به عبارتی محیط کسب و کار مناسب، شرط لازم برای رشد بخش خصوصی است. به طور کلی بهبود فضای کسب و کار از جمله مسائل اساسی در پیش‌برد اهداف اقتصادی است و مکمل خصوصی‌سازی است. به گونه‌ای که با بهبود شرایط کسب و کار شرایط تولیدی بهبود می‌بخشد و سرمایه‌گذاران ترغیب به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های صنعتی و تولیدی می‌شوند (فشارکی و همکاران، ۲۰۲۰: ۴۸). سهولت انجام کسب و کار و تأثیراتی که سبب کاهش یا افزایش تسهیلات انجام این کار می‌شوند، یکی از مهم‌ترین موضوعات مرتبط با توسعه اقتصادی است. این مفهوم بسیاری از موسسات آموزشی، دولتی و دیگر انواع موسسات را تشویق کرده است تا پروژه‌ها یا طرح‌های تحقیقاتی را نه تنها برای حمایت از ساختار قانون‌گذاری بهتر، بلکه برای ساده‌سازی آن نیز بهبود بخشند. این برنامه‌های توسعه قانون‌گذاری "مقررات بهتر" نامیده می‌شوند و به طور معمول شامل پایه‌ای برای تقویت محیط کسب و کار است. شرکت خصوصی یکی از تاکتیک‌های تشخیصی درجه توسعه یک کشور است. در کشورهای کمتر توسعه یافته، شرکت خصوصی تأثیر مهمی بر تولید ناخالص داخلی دارد (فشارکی و همکاران، ۲۰۲۰: ۴۸). لذا امروزه در آغاز قرن ۲۱، عاقلانه به نظر می‌رسد، که رویکرد کشورها به محیطی کسب و کار، رویکردی جهانی بوده و آن را در سطح جهانی بچینند تا به رشد اقتصادی مورد نظر برسند. رابطه محیط کسب و کار بر رشد اقتصادی، نوعی کاربرد است. بنابراین به صورت چارچوب مفهومی، تأکید بیش‌تری روی سازماندهی محیط کسب و کار و نوع ارتباط آن با رشد اقتصادی ترسیم می‌شود (قربانی و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۵۵).

شاخص‌های اقتصادی شامل معیارهای عملکرد اقتصاد کلان (تولید ناخالص داخلی [GDP]، مصرف، سرمایه‌گذاری و تجارت بین‌المللی) و ثبات (بودجه‌های دولت مرکزی، قیمت‌ها، عرضه پول و تراز پرداخت‌ها) است. هر اندازه دامنه آزادی محیط کسب و کار بیش‌تر باشد، دامنه توسعه یافتگی بیش‌تر می‌شود؛ بنابراین، نشان دادن اصل توسعه، این است که بتوانیم دامنه آزادی عوامل اقتصادی و محدودیت‌هایی را که در این دامنه دارند و برای تخصیص محیط کسب و کار بسیار مهم است، تعیین کنیم. این باور عینی از دامنه آزادی به برداشت و درک محققان و صاحب نظران از آزادی‌های واقعی یا قابلیت‌ها و تعریف رشد اقتصادی به گسترش دامنه انتخاب‌های

محیط کسب و کار نزدیک می‌باشد. لذا کار محققان و صاحب‌نظران نشان دهنده رویکردی است که بتواند به طور مستمر گسترش داشته باشد. چرا که هر منطقه و کشوری محیط کسب و کار خود را دارد. لذا پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به سوال ذیل می‌باشد: آیا رشد اقتصادی ارتباط معنی‌دار و مستقیم با محیط کسب و کار در کشورهای گروه D8 دارد؟ در استای این سوال فرضیه ذیل در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت: رشد اقتصادی ارتباط معنی‌دار و مستقیم با محیط کسب و کار در کشورهای گروه D8 دارد.

ضرورت و اهمیت تحقیق

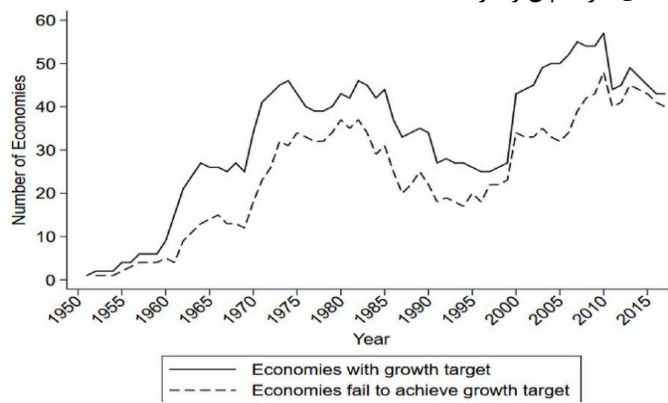
رشد اقتصادی را می‌توان با محاسبه درصد تغییرات GDP، بدست آورد. نرخ رشد اقتصادی، سلامت اقتصادی یک کشور را به صورت مقایسه‌ای، در طی دوره‌ای از زمان، می‌سنجد. در اغلب موارد، نرخ رشد اقتصادی نشان‌دهنده تغییرات بوجود آمده در GDP است. امکان دارد در اقتصادهایی با اتکای بالا به درآمدهای خارجی، از GNP برای محاسبه رشد اقتصادی استفاده شود (نرگسی و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۳). رشد اقتصادی یکی از مجموعه‌های کلان اقتصادی اولیه است که دولت‌ها به دلیل اثرات خارجی مثبتی که در یک کشور ایجاد می‌کند به دنبال آن هستند (رحمن خان و همکاران، ۲۰۲۲: ۴۲). اقتصاد دانان، افزایش رشد اقتصادی ناشی از استفاده کارآمدتر از نهاده‌ها (افزایش بهره‌وری نیروی کار، سرمایه فیزیکی، انرژی یا مواد) را رشد فشرده می‌گویند. در مقابل، رشد تولید ناخالص داخلی تنها ناشی از افزایش مقدار ورودی‌های موجود برای استفاده (افزایش جمعیت یا قلمرو جدید) رشد گسترده محسوب می‌شود. توسعه کالاها و خدمات جدید نیز رشد اقتصادی ایجاد می‌کند. همان‌طور که در ایالات متحده حدود ۶۰ درصد از هزینه‌های مصرف‌کننده در سال ۲۰۱۳ برای کالاها و خدماتی بود که در سال ۱۸۶۹ وجود نداشت (بیورک، ۱۹۹۹: ۶۴).

تقریباً تا دوپست و پنجاه سال پیش فاصله رشد بین کشورها محسوس نبود تا این‌که با انقلاب صنعتی برخی از کشورها سریع پیشرفت کردند و باعث ایجاد سؤال در ذهن اقتصاد دانان شد که چه عواملی بر رشد آن‌ها تأثیر گذاشته و این به یکی از موضوعات مورد بحث در میان اقتصاد دانان تبدیل شد و نظریه‌های رشد متفاوت شکل گرفت (پورعلی و همکاران، ۲۰۲۰: ۷۹). این موضوع برای کشورهای اسلامی، که دارای سطح رشد اقتصادی پایینی هستند و سعی دارند خود را به کشورهای توسعه یافته برسانند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. که در این بین نقش متغیرهای کلان اقتصادی و نهادی در بهبود فرآیند رشد اقتصادی این کشورها حائز اهمیت فراوانی می‌باشد. در واقع می‌توان چنین ادعان داشت که، یکی از هدف‌های اصلی تمام نظام‌های اقتصادی، تحقق رشد و توسعه اقتصادی می‌باشد (قاسمی، ۱۳۹۳).

مورخان اقتصادی هنوز در مورد زمانی که برایش اولین بار رشد اقتصادی مدرن، تعریف شده (افزایش مداوم تولید سرانه و...) بحث می‌کنند (کوزنتس، ۱۹۶۶: ۱۲). برخی از محققان دوران پیش از انقلاب صنعتی را به عنوان یک اقتصاد کاملاً مالتوسی توصیف می‌کنند که هیچ دستاورد بلندمدتی در استاندارد‌های زندگی نداشت. در مقابل، تحقیقات کمی می‌توان پیدا کرد که در اقتصادهای پیش از صنعتی شدن، دوره‌هایی از رشد پایدار را پیدا کرده که

منجر به سطوح بالاتر درآمد سرانه شود(ون زاندن و ون لیوون ۱، ۲۰۱۲: ۱۲۰، برودبری و همکاران ۲، ۲۰۱۵: ۷۶، کرانتز ۳، ۲۰۱۹: ۱۶، پرادوس د لا اسکوسورا و همکاران ۴، ۲۰۲۲: ۲۱۶).

پس از پایان جنگ جهانی دوم، اهداف رشد اقتصادی به طور گسترده در سراسر جهان اتخاذ شد. خط ثابت در شکل (۱)، اقتصادهایی را نشان می‌دهد که از سال ۱۹۵۰ به اهداف رشد اقتصادی را تعیین شده رسیده‌اند. همچنین نشان می‌دهد که طی سال‌های ۱۹۵۰ تا ۲۰۱۷، تعداد اقتصادها موفق به تدریج در سه دهه اول افزایش یافته، در اواخر دهه ۱۹۸۰ کاهش یافته است. این نمودار اقتصاد ۱۱۴ کشور جهان را نشان می‌دهد که ۸۴ درصد از جمعیت جهان و ۵۹ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را در سال ۲۰۰۰ را تشکیل می‌دهند که از درآمد کم تا درآمد بالا را شامل می‌شود و در تمام قاره‌ها به جز آمریکای شمالی پراکنده شده است. اقتصادهای کمتر توسعه یافته مانند اوگاندا و نیجیره، و اقتصادهای آسیایی که به سرعت در حال رشد هستند مانند چین و هند، را نشان می‌دهد. و این نشانگر این مطلب است که رشد اقتصادی یک پدیده جهانی گسترده و پایدار است(چن و خو، ۲۰۲۲: ۹۸). با این حال، بر اساس نتایج رشد اقتصادی، شکست اقتصادها در دستیابی به اهداف نیز یک پدیده رایج می‌باشد. خط چین در شکل (۱)، نشانگر تعداد اقتصادهایی است که در طی سال‌های ۱۹۵۰ تا ۲۰۱۷ نتوانسته‌اند به اهداف رشد دست یابند، و الگوی پایداری از کوتاه‌شدن به اهداف را نشان می‌دهد. زمانی که اقتصاد ممکن است از اهداف خود کوتاه بیاید، دولت‌ها اغلب برای تثبیت رشد و انجام اقدامات تحت فشار قرار می‌گیرند. به طور گسترده توسط رسانه‌ها گزارش شده است که دولت‌ها نیاز فوری به اتخاذ سیاست‌هایی برای تقویت اقتصاد در شرایط رکود اقتصادی دارند(چن و خو، ۲۰۲۲: ۹۸).

شکل ۱- اهداف رشد اقتصادی در بین ۱۱۴ کشور جهان در بین سالهای ۱۹۵۰-۲۰۱۵

(منبع: چن و خو، ۲۰۲۲: ۹۸)

1 Van Zanden and Van Leeuwen

2 Broadberry et al

3 Krantz

4 Prados de la Escosura et al

5 Chen and Xu

از جمله شاخص‌های مهم و تعیین‌کننده وضعیت اقتصادی هر کشور شاخص کسب و کار می‌باشد که با تاکید بر آن می‌توان شرایط اقتصادی هر کشوری را به بررسی کرد. این فضا هرچه شفاف‌تر و رقابتی‌تری، منجر به افزایش سلامت اقتصادی و روند بهبودی شاخص‌های اقتصادی خواهد شد (بختیاری و شایسته، ۱۳۹۱: ۱۷۸). محیط کسب و کار، زمینه‌ای است که بنگاه منابع موردنیاز خود را از آن تقاضا و تأمین کرده و تولیدات خود را نیز به آن عرضه می‌کند و همین عرضه و تقاضا در کلیت، محیط بازار و تعادل بازار را رقم می‌زند. در تعریفی دیگر فضای کسب و کار به مثابه محیط سیاستی، نهادی و رفتاری توصیف می‌شود که بازدهی مخاطرات مرتبط با فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌ها را تحت تأثیر مستقیم خود دارد (استرن، ۲۰۰۲: ۶۴). بهبود فضای کسب و کار به معنای بهبود و رونق تولید و در نتیجه محرک رشد اقتصادی می‌باشد، زیرا اصلاح و بهبود فضای کسب و کار زمینه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد، ارتقاء سطح اشتغال و تولید را فراهم خواهد ساخت. ایجاد و حفظ نهادهای تقویت‌کننده کارآیی بخش خصوصی و نهادهای تقویت‌کننده پاسخگویی مسئولین بخش عمومی، حمایت موثر از حقوق مالکیت و حداقل مداخله اجرایی، حمایت از سرمایه‌گذاران با فراهم آوردن بستر ارائه اطلاعات شفاف و اصلاح نهادهای تخصیص منابع عمومی در کشورهای صادرکننده نفت از جمله عوامل بهبود دهنده محیط نهادی کسب و کارند و پرهیز از سیاست مالی ادواری در کشورهای صادرکننده نفت، عدم اتخاذ سیاست‌های اقتصاد کلان سست و مداخله جویانه، توجه به تأثیر سیاست مالی دولت بر محیط مالی و پیشگیری از بیماری هلندی که می‌تواند سبب تغییر در اندازه و دینامیک بازارها و تعداد شرکت‌های کوچک شود، از جمله عوامل محیط اقتصادی بهبود دهنده‌اند (نظری شیخ احمد، ۱۳۹۰: ۸۸). شاخص‌های کسب و کار در این تحقیق عبارتند از: سهولت شروع کسب و کار، سهولت اخذ مجوز، سهولت دریافت برق، ثبت اموال شرکت، اخذ اعتبارات، حمایت از سرمایه‌گذاران، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، اجرای قراردادهای، انحلال شرکت

دودانگه (۱۴۰۲) مقاله‌ی تحت عنوان تأثیر توسعه مالی و اندازه آن بر رشد در اقتصاد ایران با رویکرد غیر خطی را ارائه کرد. این پژوهش با هدف بررسی رابطه توسعه مالی و اندازه بخش مالی در اقتصاد ایران با رشد اقتصادی طی سال‌های ۱۳۵۰-۱۳۹۹ با روش رگرسیون غیر خطی آستانه‌ای انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد که سه رژیم مختلف برای تأثیر متغیرهای اندازه بخش مالی و توسعه مالی بر رشد اقتصادی وجود دارد. در نرخ‌های رشد اقتصادی منفی تنها متغیر اندازه بخش مالی است که بر رشد اقتصادی تأثیر می‌گذارد. این تأثیر در رژیم دوم یعنی بین نرخ رشد اقتصادی ۰ تا ۸.۶٪، ضعیف‌تر اما مثبت و معنادار است و در نرخ‌های رشد اقتصادی بالای ۸ درصد، هم اندازه بخش مالی و هم توسعه مالی تأثیر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی دارند.

عباسیان (۱۴۰۲) مقاله‌ی تحت عنوان طراحی مدل سیاست سرمایه‌گذاری برای رقابت‌پذیری در صنعت فولاد با رویکرد مدل‌سازی تفسیری-ساختاری جامع را ارائه کرد. نتایج بخش کیفی نشان داد که عوامل سیاست سرمایه‌گذاری برای رقابت-پذیری در ۱۴ دسته قرار دارند که بر اساس یافته‌های مدل‌سازی تفسیری-ساختاری

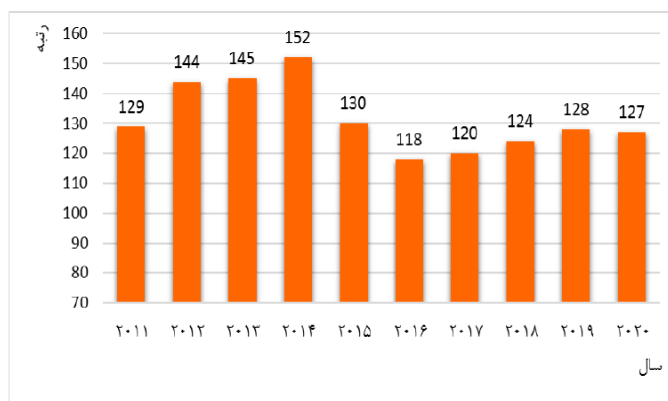
جامع، عوامل «قوانین و مقررات دولتی»، «استقرار استانداردها در صنعت»، «استراتژی رقابتی صنعت»، «ساختار مالی صنعت»، و «خط-مشی سرمایه‌گذاری» می‌تواند سطح بالاتری از مزیت رقابتی را برای صنعت فولاد افزایش دهد که اهمیت سیاست‌های کلان را برجسته می‌کند. از سوی دیگر، سیاست‌های سرمایه‌گذاری برای «مدیریت دانش»، «تحقیق و توسعه»، «قابلیت‌های بازاریابی»، و «مدیریت ریسک» تابع عوامل کلان سیاست‌های سرمایه‌گذاری هستند که منجر به کسب مزیت رقابتی می‌گردد.

پای زاده پالنگان (۱۴۰۱) مقاله‌ی تحت عنوان بررسی اثرات شاخص بانک‌های سرمایه‌گذاری بر حجم معاملات بازارهای اولیه و ثانویه بورس ایران را ارائه کرد. روش تجزیه و تحلیل این پژوهش مدل اقتصادی سنجی خود رگرسیون (پنل ور) می‌باشد. با استفاده از آزمون فیشر و آزمون هم‌انباشتگی جوهانسن ایستایی و روابط بلندمدت متغیرها مورد بررسی قرار گرفت نشان داده شد همه متغیرها در سطح صفر ایستا نبودند و با یک‌بار تفاضل‌گیری ایستا شدند و بر اساس نتایج آماره اثر و حداکثر مقدار ویژه دو رابطه بلندمدت در سطح ۰.۹۵ بین متغیرها وجود دارد. در ادامه با استفاده از تحلیل شوک‌ها و تجزیه واریانس نشان داده شد از بین شاخص‌های تأثیرگذار بانک‌های سرمایه‌گذاری (عرضه اولیه) در بخش بانک‌های دولتی و خصوصی بیشترین تأثیر بر شاخص قیمت بورس می‌باشد.

تاجی (۱۴۰۱) مقاله‌ی تحت عنوان بررسی رابطه میان رشد اقتصادی، توسعه بخش بانکی و بازار سرمایه در ایران را ارائه کرد. نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که یک رابطه علی دو طرفه بین رشد اقتصادی و توسعه مالی چه از نظر توسعه بخش بانکی و چه از نظر توسعه بازار سرمایه وجود دارد، بنابراین توسعه مالی هم از بعد توسعه بخش بانکی و هم از بعد توسعه بازار سرمایه با رشد اقتصادی اثرات متقابل دارند. جهت علیت بین توسعه بخش بانکی و بازار سرمایه نیز دو طرفه است و این موضوع اهمیت توسعه یکپارچه بخش مالی را پیشنهاد می‌نماید.

وضعیت ایران در گزارش انجام کسب و کار بانک جهانی در طول یک دهه گذشته

در گزارش‌های سالیانه انجام کسب و کار که از ۲۰۰۵ توسط بانک جهانی منتشر می‌شوند، میزان سهولت محیط حقوقی و اداری کسب و کار در طول چرخه عمر بنگاه‌های کوچک و متوسط در قالب ۱۰ نماگر در کشورهای مختلف اندازه‌گیری شده و نتیجه هر سال به‌صورت رتبه‌بندی کشورها از نظر سهولت انجام کسب و کار، اعلام می‌شود. هر یک از نماگرهای ۱۰ گانه این گزارش، ترکیبی از مؤلفه‌های زمان، هزینه، مرحله و غیره است. داده‌های این گزارش از طریق پرسشنامه و نظرسنجی از نمونه بسیار محدودی از فعالان بخش خصوصی در هر کشور گردآوری می‌شوند. ایران از سال ۲۰۰۶ در رتبه‌بندی گزارش انجام کسب و کار قرار گرفته و به دلایل مختلف از جمله علل فنی (نظیر دشواری تأسیس و اداره واحد تولیدی در ایران (و غیرفنی) به خصوص ارسال اطلاعات اشتباه از ایران)، تاکنون به جایگاه مطلوبی در این گزارش دست نیافته است.

شکل ۲- نمودار رتبه ایران در گزارش انجام کسب و کار بانک جهانی، سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۱۱
(منبع: گروه بانک جهانی، انجام کسب و کار ۲۰۲۰)

از سال ۲۰۱۷ مجدداً روند نزولی در رتبه کشور آغاز شد، اما در آخرین گزارش انجام کسب و کار برای سال ۲۰۲۰ رتبه ایران از ۱۲۸ در سال گذشته به ۱۲۷ بهبود یافته است. جدول (۱) جایگاه کسب و کار در ایران در سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۷ در میان ۱۸۹ کشور را نشان می‌دهد که ایران در شاخص‌های تخصصی کسب و کار ارزیابی شده توسط بانک جهانی در وضعیت چندان مطلوبی قرار ندارد.

جدول ۱- جایگاه شاخص کسب و کار در ایران ۲۰۱۱

ردیف	عنوان شاخص	رتبه در ایران		رشد تغییرات	رتبه در ایران		رشد تغییرات
		۲۰۱۳	۲۰۱۴		۲۰۱۷	۲۰۱۸	
۱	سهولت شروع کسب و کار	۸۷	۱۰۷	-۲۰	۱۲۰	۱۲۴	-۴
۲	سهولت اخذ مجوز	۱۶۶	۱۶۹	-۳	۱۰۲	۹۷	+۵
۳	سهولت دریافت برق	۱۶۳	۱۶۹	-۶	۲۷	۲۵	+۲
۴	ثبات اموال شرکت	۱۶۵	۱۶۸	-۳	۹۴	۹۹	-۵
۵	اخذ اعتبارات	۸۳	۸۶	-۳	۸۶	۸۷	-۱
۶	حمایت از سرمایه‌گذاران	۱۵۰	۱۴۷	۳	۱۰۱	۹۰	+۱۱
۷	پرداخت مالیات	۱۲۹	۱۳۹	-۱۰	۱۶۵	۱۷۰	-۵
۸	تجارت فرامرزی	۱۴۳	۱۵۳	-۱۰	۱۰۰	۱۵۰	-۵۰
۹	اجرای قراردادهای	۵۳	۵۱	۲	۱۷۰	۱۶۶	+۴
۱۰	انحلال شرکت	۱۲۶	۱۲۹	-۳	۱۵۶	۸۰	+۷۶

(منبع: گروه بانک جهانی، انجام کسب و کار ۲۰۲۰)

مطالعات گوناگونی در ارتباط با موضوع ارتباط توسعه اقتصادی و محیط کسب و کار در دنیا و ایران انجام گرفته است که هر کدام از زاویه خاصی به آن پرداخته‌اند. در این بخش به خلاصه‌ای از چند نمونه مطالعات ایرانی و خارجی که ارتباط بیشتری با موضوع دارند، پرداخته می‌شود. شاطر خبازی و همکاران (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای بررسی رابطه فساد اخلاقی و محیط کسب و کار با رشد و توسعه اقتصادی در کشورهای گروه D8 در بین سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۰۰ پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داد اخلاق، محیط کسب و کار و مولفه‌های اقتصادی رابطه معناداری با رشد و توسعه یافتگی دارند و در طی زمان رابطه بلندمدت تایید می‌شود. خداپرست و همکاران (۱۳۹۷)، در مطالعه خود و با استفاده از روش پانل پویا و مدل‌های اثرات ثابت و تصادفی، تاثیر فضای کسب و کار بر رشد اقتصادی در کشورهای منتخب اسلامی عضو (D8) در بازه زمانی ۲۰۰۴-۲۰۱۵ را بررسی کرده‌اند. آنها دریافته‌اند مهم‌ترین عامل تاثیرگذار بر رشد اقتصادی، بهبود محیط کسب و کار و مقررات نظارتی دولت است و ارتباط مثبتی بین شاخص سهولت راه‌اندازی کسب و کار و رشد اقتصادی وجود دارد. عبدالهی و همکاران (۱۳۹۲)، به بررسی تاثیر شاخص‌های فضای کسب و کار بر رشد اقتصادی ایران در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۳۸۵ پرداخته‌اند. نتایج نشان داد مولفه‌های اخذ اعتبارات، اجرای قرارداد و حمایت از سهام‌داران خرد بر رشد اقتصادی کشورهای سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، تاثیر زیادی دارد. تاری و علوی منش (۱۳۹۰)، به بررسی چالش‌ها و نارسایی‌های فضای کسب و کار در ایران پرداخته و نشان دادند که فضای کسب و کار در کشور با توجه به قوانین حال حاضر نامناسب می‌باشد. اوی کونلای و ای تیامیوب (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان "روابط متقابل سازمان و استراتژی‌های کسب و کار الکترونیکی و شدت تأثیر تجارت الکترونیک در دانشگاه‌های نیجریه‌ای" این مطالعه هجده دانشگاه با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل همبستگی نشان داد که بین استراتژی سازمانی (OS) و استراتژی کسب و کار الکترونیکی (ES)، رابطه مثبت قوی بین استراتژی کسب و کار الکترونیکی و آمادگی کسب و کار الکترونیکی (ER)، رابطه مثبت متوسط بین آمادگی کسب و کار الکترونیکی و شدت کسب و کار (EI)، رابطه خطی مثبت ضعیف بین شدت تجارت الکترونیک و تأثیر تجارت الکترونیک (EM) و رابطه مثبت ضعیف بین تأثیر تجارت الکترونیک و استراتژی سازمانی (OS) وجود دارد. همچنین این مطالعه به این نتیجه رسید که مدیریت دانشگاه باید اهداف و استراتژی‌های سازمانی خود را با استراتژی‌های کسب و کار الکترونیکی (فناوری) خود هماهنگ کند تا آمادگی کسب و کار الکترونیکی خود را بهبود بخشد و از منابع به صورت فشرده تر برای تأثیر بیشتر بر اهداف سازمانی خود استفاده کند. شرف الدین و زاوولی (۲۰۲۲)، در تحقیقی به بررسی تأثیرات شمول مالی و محیط کسب و کار در تحریک ایجاد شرکت‌های در مراحل اولیه و حمایت از شرکت‌های مستقر، در ۴۳ کشور در دوره ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۸ با استفاده از مدل خودرگرسیون بردار پانل پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که هم شمول مالی و هم محیط سازمانی بر شرکت‌های در مراحل اولیه و تاسیس تأثیر مثبت می‌گذارد. به طور خاص، شمول مالی اصلی اساسی برای تحریک ایجاد شرکت‌های در مراحل اولیه می‌باشد. یافته‌ها همچنین نشان می‌دهد دسترسی بهتر به زیرساخت‌های تجاری؛ سهولت ورود به بازارها و برنامه‌های دولتی برای توسعه

1- A.Oyekunle and Tiamiyub

2 - Charfeddine and Zaouali

کارآفرینی ضروری است. به ویژه، یکی از مهم‌ترین پیامدهای این تحقیق، نقش حیاتی برنامه‌های دولت در حمایت از کارآفرینی است. ای تروتر و بروفی ۱ (۲۰۲۲)، در مقاله‌ای با عنوان "ترکیب سیاست برای نوآوری مدل کسب و کار: انرژی خارج از شبکه برای توسعه پایدار در جنوب صحرای آفریقا" پس از ۶۱ مصاحبه با شرکت‌ها و کارشناسان صنعت و همچنین اسناد سیاست در شش کشور آفریقایی مدلی بر اساس سه مفهوم نظری طراحی کردند که شامل: ابتدا، با تمرکز بر استراتژی‌ها، خط‌مشی و تعاملات مربوطه آن‌ها، مجموعه‌ای از مکانیسم‌ها را کشف می‌کنیم که توضیح می‌دهند چگونه عناصر ترکیبی سیاست‌ها برای ایجاد شرایط مساعد برای محیط کسب و کار ترکیب می‌شوند. دوم، نقش اهداف متعدد در ترکیب سیاست برای تقویت محیط کسب و کار را روشن می‌شود، که اگر به طور مناسب متعادل شود، می‌تواند تنش مولد بین حمایت و محدودیت‌ها ایجاد کند. سوم، تمایز بین ترکیب سیاست‌های خاص فردی و جامعه را به عنوان ابزاری تحلیلی برای مطالعه این تنش‌ها در تحقیقات ترکیبی سیاست پیشنهاد شود. ادای باوما ۲ (۲۰۲۲)، در پژوهشی به تقسیم بندی، محیط کسب و کار و کارایی اطلاعاتی جهانی بازارهای مالی در حال ظهور پرداخته است. این مطالعه با استفاده از تکنیک‌های تجزیه واریانس کارایی اطلاعاتی جهانی اوراق بهادار بازارهای نوظهور را تخمین می‌زند. نتایج نشان می‌دهد که کارایی اطلاعاتی جهانی در زمان متفاوت است. به طور مشابه، افزایش بخش‌بندی بازار، قدرت حقوق قانونی و افزایش هزینه ADR انتشار اطلاعات جهانی را در بخش‌های امنیتی بازارهای نوظهور به حداقل می‌رساند. علاوه بر این، رویه‌های بهبود یافته راه‌اندازی کسب و کار، چارچوبی برای حل ورشکستگی و عمق بازار مالی، ادغام اطلاعات جهانی در بخش‌های امنیتی را تسهیل می‌کند. شواهد نشان می‌دهد که بازارهای نوظهور نیاز به اجرای سیاست‌هایی را برای بهبود یکپارچگی جهانی بازارهای مالی، بهبود محیط کسب و کار، و ایجاد چارچوب مقرون‌به‌صرفه و کافی برای حل و فصل ورشکستگی و اختلافات مربوط به کسب و کار دارند. این امر برای اطمینان از انتشار اخبار جهانی به قیمت‌های امنیتی بازارهای نوظهور و در نتیجه جذب سرمایه‌گذاری در اقتصادهای نوظهور ضروری است. استفان و همکاران ۳ (۲۰۲۲)، در مقاله‌ای با عنوان "اهمیت محیط کسب و کار برای اقتصاد غیررسمی: شواهدی از رتبه بندی انجام کسب و کار" با استفاده از داده‌های رتبه‌بندی Doing Business و سازمان بین‌المللی کار برای ارزیابی چگونگی ارتباط متغیرهای مرتبط با محیط کسب و کار با غیر رسمی پرداخته‌اند. این مطالعه بر روی نمونه‌ای از کشورهای آفریقایی متمرکز شد. نتایج نشان داد در اقتصادهای غیررسمی، همیشه مشکلاتی در دسترسی به اعتبار، سیستم مالیاتی ناکارآمد، حمایت اندک از سرمایه‌گذاران و سیستم صدور مجوز ناقص وجود دارد. ژنوی کیانگ و همکاران ۴ (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان "مالکیت، اجراء و اثرات محیط کسب و کار" بررسی می‌کنند که چگونه تأثیرات محیط کسب و کار به قانونی بودن یا واقعی بودن این معیار بستگی دارد و چگونه تأثیرات محیط کسب و کار بر اساس مالکیت متفاوت است. نتایج نشان داد چهار جنبه از محیط کسب و کار با منابع داده‌های متعدد نسبتاً قوی هستند: دسترسی به منابع مالی، برق، اینترنت و سرمایه انسانی. اثرات شاخص‌های محیط کسب و کار قانونی بر

1 - A. Trotter and Brophy

2 - AddaiBoamah

3 - Estevãoa et al

4 - ZhenweiQiang et al

عملکرد شرکت به معیارهای اجرای قرارداد بستگی دارد. شرکت‌های خارجی از حفظ ایمنی فیزیکی و سهولت در اخذ مجوزهای ساخت و ساز سود بیشتری می‌برند و زمانی که زیرساخت‌های داخلی یا دسترسی به منابع مالی بدتر است، مزیت رقابتی در بهره‌وری به دست می‌آورند. گولدوسکا (۲۰۱۷) در پژوهشی رابطه بین رشد اقتصادی و فضای کسب را در بین سالهای ۲۰۱۰ - ۲۰۱۶ در ۲۸ کشور اروپایی با استفاده از آمار توصیفی و رگرسیون چندمتغیره، مورد بررسی قرار داده است. نتایج او نشانگر رشد فضای کسب و کار در کشورهای مورد بررسی می‌باشد و همچنین رشد اقتصادی رابطه معناداری با بهبود فضای کسب و کار دارد. کالپر و لاور (۲۰۱۲)، در مقاله‌ای سهولت ثبت کسب‌وکار جدید در ۹۲ کشور جهان را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان برای رشد و پویایی اقتصاد مدرن، کارآفرینی ضروری و با رشد اقتصادی ارتباط دارد. تاثیر فضای کسب و کار مساعد، بر افزایش جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، ایجاد اشتغال و رشد تولید ناخالص داخلی مشهود است. با وجود این، طی سال‌های پس از اعلام آمارهای جهانی از رتبه بندی فضای کسب و کار در کشورهای مختلف، دیدگاه‌های متفاوتی در زمینه جایگاه کشورمان مطرح می‌شود. این شرایط موجب شده است تا اکنون بهبود فضای کسب و کار با توجه به چالش‌های پیش‌روی اقتصاد کشور به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شود. با این وجود به نظر می‌رسد هنوز هم بسترهای مناسب برای ایجاد فضای امن سرمایه‌گذاری و کسب و کار در کشورمان چندان فراهم نبوده و برای رسیدن به جایگاه واقعی اقتصاد ایران در زمینه شاخص فضای کسب و کار، فراهم کردن برخی زیرساخت‌ها اجتناب‌ناپذیر است. آنچه مسلم است اصلاح فضای کسب و کار و بهبود شاخص‌های مزبور در عرصه جهانی نه تنها گامی مثبت و اساسی در جهت تقویت جنبه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد و ارتقاء سطح اشتغال و تولید در کشور محسوب می‌شود بلکه به طور قطع از منظر سرمایه‌گذاران خارجی از جمله ی مهم‌ترین نماگرها برای ورود به کشور میزبان و شرط لازم برای ارتقا و تسهیل جریان ورود فناوری به کشور می‌باشد (بختیاری و شایسته، ۱۳۹۱: ۱۷۶).

رابطه علی بین رشد اقتصادی و محیط کسب و کار

رشد اقتصادی یک کشور را قادر می‌سازد تا استاندارد زندگی مردم خود را بهبود بخشد و شاهد افزایش در محیط مالی خود باشد. تولید ناخالص داخلی (GDP) کشور معیاری برای سنجش رشد اقتصادی آن کشور است و رابطه مستقیمی با یکدیگر دارد. از منظر تجاری، کشوری با شرایط مالی پایدار و اقتصاد رو به رشد به عنوان عوامل مهمی برای ایجاد، رشد و گسترش کسب‌وکارها عمل می‌کند. رشد اقتصادی می‌تواند ناشی از نوسانات تصادفی، نوسانات فصلی، تغییرات در چرخه تجاری و علل ساختاری بلندمدت باشد. سیاست می‌تواند بر دو مورد اخیر تأثیر بگذارد. چرخه‌های تجاری به الگوی چرخه‌ای منظم رونق اقتصادی (انبساط) و رکود (رکود) اشاره دارد. رکود با کاهش تولید و اشتغال مشخص می‌شود. در نقطه مقابل این طیف، اقتصاد «گرمای بیش از حد» قرار دارد که با رشد سریع اقتصادی ناپایدار و افزایش تورم مشخص می‌شود. مخارج سرمایه‌گذاری ادواری ترین مولفه خروجی

1 - Głodowska
2 - Klapper & Love

اقتصادی است، در حالی که مصرف یکی از کمترین چرخه هاست. دولت می‌تواند با استفاده از سیاست‌های پولی و مالی، رونق و رکود را کاهش دهد. سیاست پولی به تغییرات نرخ بهره یک شبه توسط فدرال رزرو اشاره دارد. هنگامی که فدرال رزرو می‌خواهد فعالیت‌های اقتصادی را تحریک کند، نرخ بهره را کاهش می‌دهد. برای مهار فعالیت‌های اقتصادی، نرخ‌ها را افزایش می‌دهد. سیاست مالی به تغییرات در کسری بودجه فدرال اشاره دارد. افزایش کسری، فعالیت اقتصادی را تحریک می‌کند، در حالی که کاهش کسری آن را مهار می‌کند. طبق ماهیت خود، تغییرات سیاستی برای تأثیرگذاری بر چرخه تجاری تنها به طور موقت بر اقتصاد تأثیر می‌گذارد زیرا رونق و رکود گذرا است (باصری، ۱۳۸۹).

رشد بلندمدت کمتر از رشد ادواری مورد توجه سیاست‌گذاران قرار می‌گیرد. با این حال، در یک دیدگاه گسترده تر از تاریخ، رشد بلندمدت از این دو مهم تر است، زیرا کلید افزایش استانداردهای زندگی است. رشد بلند مدت ناشی از افزایش نیروی کار، سرمایه و بهره‌وری است. تغییرات سیاست در حوزه‌های آموزش، مالیات، رقابت، تحقیقات پایه و زیرساخت‌ها می‌تواند بر نرخ رشد بلندمدت اقتصاد تأثیر بگذارد، اما فقط در حاشیه. رشد بلندمدت در بیشتر تاریخ ایالات متحده علیرغم طیف وسیعی از تغییرات سیاست، تغییر بسیار کمی داشته است (مهربانی، ۱۳۹۵).

مواد و روش تحقیق

تحقیق حاضر بر مبنای هدف تحقیق از (کاربردی) و همچنین از نظر ماهیت و روش بکار رفته توصیفی، همبستگی است. جامعه آماری مورد بررسی شامل کشورهای دی ۸ (ایران، ترکیه، پاکستان، بنگلادش، اندونزی، مالزی، مصر و نیجریه) است که در بین سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۰۵ مورد بررسی واقع شده‌اند. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون‌های (ریشه واحد، هاسمن، مدل گشتاورد تعمیم یافته، سارگان، باند) در محیطی نرم‌افزار STATA استفاده شد.

برای بررسی ارتباط بین محیط کسب و کار بر رشد و توسعه اقتصادی (OECD)، از تابع داگلاس به صورت زیر استفاده شده است.

رابطه: (۱)

$$Y_{it} = IK_{it}^{\beta} SB_{it}^{\gamma} DL_{it}^{\theta} RP_{it}^{\chi} GC_{it}^{\omega} pPI_{it}^{\phi} PT_{it}^{\theta} EC_{it}^{\nu} CB_{it}^{\nu} e_{it}^{\epsilon}$$

که در رابطه فوق:

(y) نشان دهنده تولید ناخالص داخلی؛

(SB) شاخص سهولت کسب و کار؛

(DL) شاخص سهولت در اخذ مجوزها؛

(RP) شاخص ثبت اموال؛

(GC) اخذ تسهیلات و اعتبارات بانکی؛

(PI) حمایت قضایی از سرمایه‌گذاران؛

(PT) پرداخت مالیات؛

(T) شاخص تجارت خارجی؛

(EC) شاخص ضمانت اجرایی قراردادها؛

(CB) شاخص سهولت در تعطیلی کسب و کارها (انحلال شرکت)؛

جمله خطا، متغیر (L) بهره‌وری نیروی کار و متغیر (K) سرمایه ثابت فیزیکی می‌باشد و به دلیل آنکه آمارهای جز لاینفک تابع تولید، سرمایه ثابت فیزیکی (K) برای بیشتر کشورها وجود ندارد، از متغیر تشکیل سرمایه ناخالص به عنوان درصدی از تولید ناخالص داخلی به عنوان جانشین این متغیر استفاده شد. همچنین برای گرفتن لگاریتم از طرفین و تبدیل الگو به شکل خطی، عوامل اثرگذار بر رشد اقتصادی را برآورد شد.

در ابتدا با استفاده از آزمون ریشه واحد (لویین-لین چو، ایم، پسران و شین، فیشر-ADF و فیشر-PP)، استفاده شده است. پس از مشخص شدن برآورد مدل در قالب اثرات ثابت و یا تصادفی، از آزمون هاسمن استفاده شد، که اگر مقدار P-Value محاسبه شده بیشتر از سطح خطای ۰/۵ باشد، فرض صفر رد نمی‌شود و باید از روش اثرات تصادفی استفاده کرد. در غیر این صورت از روش اثرات ثابت استفاده خواهد شد. در ادامه نیز برآورد مدل با استفاده از روش گشتاروهای تعمیم‌یافته انجام شد، و به دنبال آن نیز آزمون سارگان استفاده شد. در نهایت به منظور تعیین مرتبه خود همبستگی جملات اخلاص از آزمون باند استفاده شد.

بحث و یافته‌های تحقیق

آزمون ریشه واحد

فرض ایستا بودن سری زمانی اگر برقرار نباشد، از آزمون‌های آماری که اساس آنها بر پایه F ، t ، کای دو و... بنا شده است، مورد تردید استفاده می‌گردد. از طرفی اگر متغیرهای سری زمانی مانا نباشد، ممکن است مشکلی به نام رگرسیون کاذب بروز کند. در جدول (۲)، نتایج مربوط به آزمون ریشه واحد با در نظر گرفتن اثرات انفرادی و روند خط انفرادی بر اساس آماره لین-لویین و چو در حال سطح و با استفاده از حداکثر وقفه شوراتز و بیزین ارائه شده است. فرض صفر آزمون ریشه واحد لین-لویین و چو این است که متغیر ریشه واحد داشته و مانا نمی‌باشد.

جدول ۲- نتایج آزمون ریشه واحد لویین-لین و چو

نام شاخص	در سطح	
	آماره لین لویین چو	ارزش احتمال
LOG (Y)	-۹/۲۵۶۴	۰/۰۰۰
LOG (L)	-۵۱/۰۶۵۴	۰/۰۰۰
LOG(K)	-۷/۷۵۴۳	۰/۰۰۰
LOG(SB)	-۱۳/۴۵۳۱	۰/۰۰۰
LOG (DL)	-۳۱/۳۳۴۵	۰/۰۰۰

نام شاخص	در سطح	
	آماره لین لوبین چو	ارزش احتمال
LOG(RP)	-۸/۹۵۴۳	۰/۰۰۰
LOG (GC)	-۱۰/۳۲۱	۰/۰۰۰
LOG (PT)	-۱۱/۴۳۵۳	۰/۰۰۰
LOG (PI)	-۱۹/۷۵۴۳	۰/۰۰۰
LOG (T)	-۲۹/۰۴۳۲	۰/۰۰۰
LOG (EC)	-۱۱/۳۲۱	۰/۰۰۰
LOG (CB)	-۳۷/۵۴۳	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

جدول ۳- نتایج آزمون ایم، پسران و شین (IPS)

نام شاخص	در سطح	
	آماره ایم-پسران و شین	ارزش احتمال
LOG (Y)	-۱/۶۵۷۳	۰/۰۰۰
LOG (L)	-۱۴۱/۴۵۶۱	۰/۰۰۰
LOG(K)	۰/۰۵۳۴۵	۰/۵۲۱۱
LOG(SB)	-۳/۵۶۴۱	۰/۰۰۰
LOG (DL)	-۴/۴۴۳۱	۰/۰۰۰
LOG(RP)	۰/۷۸۴۳۳	۰/۵۵۶۴
LOG (GC)	۰/۴۵۳۱۱	۰/۰۰۰
LOG (PT)	-۱/۰۳۴۲	۰/۰۰۰
LOG (PI)	۳/۴۵۶۲	۰/۰۶۷۰
LOG (T)	-۱۰/۴۳۱۳	۰/۰۱۱۸
LOG (EC)	-۳۴/۴۳۲۱	۰/۰۰۰
LOG (CB)	-۷/۳۴۲۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

جدول ۴- نتایج آزمون فیشر - ADF و فیشر - PP

نام شاخص	در سطح		در سطح	
	آماره فیشر - ADF	ارزش احتمال	آماره ل فیشر - PP	ارزش احتمال
LOG (Y)	۱۱۹/۳۲۴	۰/۰۶۱	۲۰۸/۰۳۱	۰/۰۰۰
LOG (L)	۱۸۷/۱۷۴	۰/۰۰۰	۲۵۱/۴۱۲	۰/۰۰۰

نام شاخص	در سطح		در سطح	
	آماره ل فیشر-PP	ارزش احتمال	آماره فیشر-ADF	ارزش احتمال
LOG(K)	۱۱۰/۹۴۳	۰/۵۲۱۱	۸۵/۴۴۳	۰/۰۰۱
LOG(SB)	۱۶۹/۵۶۴	۰/۰۲۷۶	۱۱۵/۱۵۵	۰/۰۰۴
LOG(DL)	۱۶۳/۴۵۳	۰/۰۰۰	۱۴۲/۴۴۵	۰/۰۰۰
LOG(RP)	۱۲۲/۱۷۳	۰/۵۵۶۴	۸۱/۲۸۹	۰/۰۱۴
LOG(GC)	۱۵۴/۱۴۱	۰/۷۲۲	۷۷/۴۴۳	۰/۳۳۴
LOG(PT)	۱۲۲/۵۴۳	۰/۰۳۱۴	۱۰۰/۳۷۱	۰/۰۰۰
LOG(PI)	۲۰۲/۱۷۴	۰/۰۴۲	۱۵۳/۲۰۴	۰/۰۰۰
LOG(T)	۳۰۰/۱۹۲	۰/۰۰۰	۲۳۱/۳۴۵	۰/۰۰۰
LOG(EC)	۴۱۱/۱۵۴	۰/۰۰۰	۳۷۸/۸۳۲	۰/۰۰۰
LOG(CB)	۱۹۱/۲۴۱	۰/۰۲۰	۱۳۶/۵۵۶	۰/۰۰۰

منبع: یافته های پژوهشگر

فرضیه صفر آزمون حاکی از وجود ریشه واحد می باشد که با توجه به نتایج به دست آمده در جداول (۲، ۳ و ۴)، فرضیه صفر رده شده و کلیه متغیرها در سطح پایا هستند، سپس به هنگام برآورد داده ها به صورت پانل این پرسش مطرح می گردد که برآورد مدل در قالب کدام یک از اثرهای ثابت یا تصادفی انجام می شود. در آزمون هاسمن فرضیه های H_0 و H_1 به صورت زیر تعریف می شوند:

$$H_0: bs = Bs$$

روش اثرات تصادفی

$$H_0: bs \neq Bs$$

روش اثرات ثابت

اگر مقدار P-Value محاسبه شده بیشتر از سطح خطای ۰/۵ باشد، فرض صفر رد نمی شود و باید از روش اثرات تصادفی استفاده کرد. در غیر این صورت از روش اثرات ثابت استفاده خواهد شد. خلاصه نتایج این آزمون در جدول (۴) آورده شده است.

جدول ۴- نتایج آزمون هاسمن

آزمون هاسمن		
Chi-sq.Statistics	۴۲/۳۴۵۲	اثرات ثابت
Prob	۰/۰۰۰	

منبع: یافته های پژوهشگر

مطابق نتایج در جدول (۴)، فرضیه H_0 رد می‌شود و از روش اثرات ثابت استفاده خواهد شد. در تصریح مدل با استفاده از روش اثرات ثابت برآورد الگو تورش‌دار و ناساگار می‌شود، بنابراین از روش گشتاورهای تعمیم یافته برای برآورد استفاده شده است.

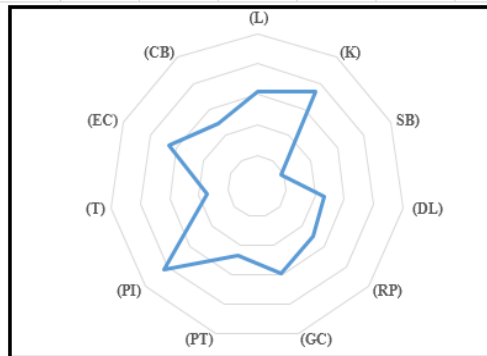
برآورد با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم یافته

نتایج برآورد شاخص‌های کسب و کار در کشورهای D8 در جدول (۵)، نشان داده شده است. ستون اول جدول متغیرهای مدل و ستون دوم بیانگر ضرایب برآورد شده برای هر یک از متغیرها، ستون سوم نیز بیانگر انحراف معیار، ستون چهارم جدول نیز بیانگر مقدار آماره و ستون پنجم نیز بیانگر ارزش احتمال آماره‌ی آزمون هر یک از ضرایب می‌باشد.

جدول ۵- نتایج برآورد با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم یافته

متغیر	ضریب	انحراف معیار	مقدار آماره T	سطح احتمال
C	۶/۴۵۶۳	۲۳/۶۷۸۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG (L)	۰/۰۱۵۶۴۳	۵/۴۴۳۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG(K)	۰/۳۵۴۳۲	۸/۳۲۱۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG(SB)	-۰/۰۵۴۳۲	-۵/۵۳۲۱۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG (DL)	۰/۰۰۷۶۵۴	۱/۵۵۴۶	۰/۲۷۸	۰/۰۰۰
LOG(RP)	۰/۰۳۵۴۲	۲/۵۵۴۳	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰
LOG (GC)	۰/۰۷۶۳	۴/۸۴۳۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG (PT)	۰/۳۶۵۴۳	۱/۷۸۵۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG (PI)	۰/۰۳۴۵۲	۱۰/۸۷۵۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG (T)	-۰/۰۱۶۴۳	-۱/۵۴۳۲	۰/۱۰۲	۰/۰۰۰
LOG (EC)	۰/۰۵۴۳۲	۶/۳۵۴۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LOG (CB)	۰/۰۴۵۳۲	۲/۱۵۶۴	۰/۰۳۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

شکل ۴- میزان اهمیت هر یک از متغیرها در رشد و توسعه اقتصادی کشورهای D8

منبع: یافته‌های پژوهشگر

در ادامه نیز در ارتباط با مدل گشتاورهای تعمیم یافته، مهمترین آزمون، آزمون سارگان می‌باشد. در این آزمون فرضیه صفر حاکی از انتخاب مناسب متغیرهای ابزاری مورد استفاده در این مدل و تایید انتخاب متغیرهای ابزاری می‌باشد. نتایج آزمون مورد نظر در جدول (۶)، ارائه شده است.

جدول ۶- آزمون سارگان

آزمون سارگان	
Chi	۲۵/۳۲۱
Prob>Chi2	۰/۹۰۵

منبع: یافته‌های پژوهشگر

آماره آزمون سارگان برابر با ۲۵/۳۲۱ است و با توجه به میزان احتمال این آماره (۰/۹۰۵)، می‌توان به این نتیجه دست یافت که متغیرهای ابزاری مورد استفاده، به نحو مناسبی انتخاب شده‌اند و فرضیه صفر که حاکی از معتبر بودن متغیرهای ابزاری در این برآورد است، مورد تایید قرار می‌گیرد. در نهایت به منظور تعیین مرتبه خود همبستگی جملات اخلاص از آزمون باند استفاده شد. نتایج حاصل از این آزمون در جدول (۷) ارائه شده است.

جدول ۷- آزمون باند

مرتبه	مقدار آماره آزمون Z	احتمال
۱	-۱/۲۶۵	۰/۲۲۱۳
۲	-۱/۰۴۳	۰/۲۵۶۴

منبع: یافته‌های پژوهشگر

بر اساس نتایج جدول (۷)، ملاحظه می‌شود که فرضیه صفر مبنی بر نبود خود همبستگی در جملات اخلاص تفاضل‌گیری شده رد نشده است، بنابراین خود همبستگی بین جملات اخلاص وجود ندارد.

مطابق نتایج به دست آمده در جدول (۵)، شاخص اخذ مجوزها (DL) در کشورهای D8، با مقدار سطح معناداری (۰/۲۷۸)، بی معنا شده است. بی معنی شدن شاخص مذکور در رشد اقتصادی کشورهای گروه دی ۸، می‌تواند ناشی از بحران مالی و ناکارآمدی قوانین و مقررات و افزایش فساد باشد که مشکلات عدیده ای در مسیر کسب و کارها و سرمایه‌گذاران ایجاد کرده است.

از بین شاخص‌های کسب و کار، شاخص اخذ اعتبار با واحد معنایی (GC)، از مهمترین شاخص‌های کسب و کار محسوب می‌گردد، زیرا زمانی که دسترسی به منابع مالی فراهم باشد، رشد اقتصادی در کشورهای D8 فراهم می‌گردد. افزایش دسترسی به منابع مالی و اعتبارات برای سرمایه‌گذاران در عرصه اقتصادی، موجب پیشرفت در تولید شده است، و با گسترش بنگاه‌ها و افزایش تولید، هزینه‌ها کاهش و اشتغال جوانان و افراد بیکار افزایش خواهد یافت و در نتیجه موجبات رشد و توسعه اقتصادی را در کشورها فراهم می‌کند. مطابق جدول (۵)، این شاخص در سطح اطمینان ۰/۹۹ و با ضریب ۰/۰۷، و در سطح معناداری (۰/۰۰۰)، تاثیر مثبت و معنی‌داری در توسعه و رشد اقتصادی کشورهای D8 دارد.

در ادامه نیز بهبود مراحل ثبت اموال از دیگر شاخص‌های موثر در توسعه و رشد اقتصادی کشورهای D8 می‌باشد. این شاخص به عنوان مولفه مهم در ورود به اقتصاد رسمی و گسترش‌های فعالیت‌های اقتصادی در کشورها می‌باشد، در واقع زمانی که مراحل ثبت اموال بهبود یابد، شاهد تقویت حقوق مالکیت و کاهش هزینه‌های تولید خواهیم بود و به نوبه آن نیز تولید و رشد اقتصادی نیز افزایش می‌یابد. در این راستا، شاخص ثبت اموال با واحد معنایی (RP)، با مقدار ضریب ۰/۳۵۴۲ و مقدار سطح معناداری ۰/۰۱، تاثیر مثبت و معنی‌داری در رشد و توسعه اقتصادی کشورهای مورد مطالعه دارد. از دیگر شاخص‌های موثر و به عنوان عنصر کلیدی در رشد و توسعه اقتصادی، اجرای قراردادهای با واحد معنایی (EC) می‌باشد، در این راستا، شاخص اجرای قرارداد با مقدار ضریب به دست آمده ۰/۰۵۴۳۲ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، گویای ارتباط معنادار و مثبت بین این شاخص و رشد و توسعه اقتصادی کشورهای D8 می‌باشد.

در ادامه نیز، در حمایت از سهامداران خرد و اطمینان آنان برای سرمایه‌گذاری، شاخص شفاف‌سازی قوانین و مقررات نیز با اهمیت می‌باشد. زمانی که محیط مناسب برای سرمایه‌گذاران فراهم گردد و اطمینان از مکان سرمایه‌گذاری و ایجاد قوانین لازم در جهت حمایت از سرمایه‌گذاران خصوصی و ... فراهم شود، افزایش حجم سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد و به نوبه آن نیز میزان تولید و اشتغال افزایش یافته و دنبال آن رشد اقتصادی در کشورهای D8 اتفاق خواهد افتاد. در این راستا، شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران با واحد معنایی (PI)، با مقدار ضریب ۰/۳۴۵۲ و در سطح معناداری ۰/۰۰۰، ارتباط معنادار و مثبتی با رشد اقتصادی کشورهای D8 دارد.

شاخص پرداخت مالیات با واحد معنایی (PT)، با مولفه‌های (کاهش زمان و تعداد پرداخت مالیات در سال، استفاده از سیستم‌های آنلاین پرداخت مالیات)، مشخص می‌گردد. زمانی که پرداخت به موقع مالیات در کشورهای D8 صورت گیرد، کاهش فساد مالی صورت می‌گیرد و به دنبال آن، دولت از درآمد مالیات به منظور تولید کالاهای

سرمایه‌ای در جهت تولید و کاهش هزینه‌ها و افزایش رشد اقتصادی گام برمی‌دارد. این شاخص در جدول (۵)، با مقدار ضریب ۰/۳۶۵۴ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، گویای ارتباط معنادار و مثبت با رشد اقتصادی کشورهای D8 می‌باشد. شاخص تجارت فرامرزی با واحد معنایی (T)، در دوره مورد نظر با مقدار ضریب ۰/۱۶۴۳- و سطح معناداری ۰/۱۰۲، بی‌معنا بوده که علت آن را می‌توان در بحران‌ها و تورم‌های اخیر در کشورهایی از جمله ایران مطرح نمود. بحران و تورم موجب احساس ناامنی سرمایه‌گذاران خارجی برای سرمایه‌گذاری در کشورهای مورد مطالعه از جمله ایران و ترکیه شده و در این راستا، تجارت فرامرزی را با مشکل مواجه نموده است.

در ادامه نیز قابل ذکر است شاخص انحلال با واحد معنایی (CB)، با مقدار ضریب ۰/۰۴۵۳۲ و سطح معناداری ۰/۰۳۱، ارتباط معنادار و مثبتی با رشد و توسعه اقتصادی کشور های D8 دارد. در واقع، وجود بحران‌های اقتصادی، تورم‌ها، شوک‌های سیاسی و اقتصادی، هزینه‌های بنگاه‌های تولید، ناکارآمدی قوانین و مقررات در حوزه اقتصاد، موجب ورشکستگی بنگاه‌ها در بازپرداخت بدهی‌هایشان می‌شود. در این راستا، کشورهایی که قوانین سختی در پیش دارند، برای سرمایه‌گذاران به عنوان یک مولفه بازدارنده قوی می‌باشند، زیرا سرمایه‌گذاران به راحتی نمی‌توانند به اعتبارات دست یابند، و به مرور عدم بازپرداخت در وام‌ها صورت می‌گیرد که این خود نیز ریسک مالی را افزایش می‌دهد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که یاری رساندن و فرصت دوباره به شرکت‌هایی که رو به انحلال شدند، در توسعه و رشد اقتصادی تاثیر مثبت و معناداری داشته است. همچنین نتایج نشان داد، از بین شاخص‌های مطرح شده، شاخص با واحد معنایی (PI)، بیشترین اثر را در رشد اقتصادی کشورهای D8 داشته، بنابراین تاکید بیشتر بر بهبود این شاخص می‌تواند کمک زیادی به افزایش در رشد اقتصادی کشورهای مورد مطالعه داشته باشد.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

در حالی که همه مشاغل برای کسب سود وجود دارند، برخی از شاخص‌های اقتصادی می‌توانند بر موفقیت یک تجارت تأثیر بگذارند. اینکه آنها رشد کنند یا متوقف شوند، به همان اندازه که به شرایط داخلی بستگی دارد، به شرایط بیرونی نیز بستگی دارد. اگرچه عواملی مانند اقتصاد، سیاست، قوانین و فناوری اغلب خارج از کنترل شرکت هستند، اما تأثیر قابل توجهی بر رونق شرکت‌ها دارند و نباید هنگام تهیه استراتژی توسعه کسب و کار از آنها غفلت کرد. امروزه عوامل تعیین‌کننده رشد اقتصادی به یکی از موضوعات قابل تامل و بحث برانگیز در میان اقتصاددانان تبدیل شده است. به رغم افزایش عوامل مهمی نظیر نهاده‌های تولید، نوآوری و تحولات فنی و بکارگیری ظرفیت‌های احتمالی خالی در اقتصاد، یکی از چالش‌های اساسی رشد اقتصادی، محیطی حقوقی و نهادی است که کارگزاران اقتصادی اعم از بنگاه‌ها و سرمایه‌گذاران در آن مشغول فعالیت هستند. با توجه به کند بودن رشد اقتصادی کشورهای منطقه خاورمیانه در طی دهه‌های گذشته علی‌رغم وجود فرصت‌ها، ظرفیت‌ها و امکانات از جمله منابع نفتی به نظر می‌رسد یکی از موانع موجود، فضای مطلوب کسب و کار برای فعالان اقتصادی در این منطقه است. در این راستا در این پژوهش رابطه رشد اقتصادی و شاخص‌های محیط کسب و کار در کشورهای عضو گروه D8، ۸ کشور اسلامی در حال توسعه (ایران، ترکیه، پاکستان، بنگلادش، اندونزی، مالزی، مصر و نیجریه)

در بین سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۰۵، مرود بررسی قرار گرفته شده است. نتایج تحقیق در رابطه با فرضیه اول پژوهش حاکی از وجود رابطه مثبت بین رشد اقتصادی و محیط کسب و کار می‌باشد. نتایج برآورد حاکی از معنادار شدن بهبود کسب و کار در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد با ضریب منفی است. سهولت ورود فعالان اقتصادی به فضای کسب و کار موجب گسترش بخش رسمی اقتصاد شده و عملکرد اقتصادی را بهبود می‌بخشد. افزایش ورود فعالان به عرصه اقتصاد موجب افزایش سطح سرمایه‌گذاری، بازدهی سرمایه و تولید شده، هزینه‌های تولید و قیمت محصولات داخلی را کاهش داده و موجبات رشد اقتصادی را فراهم می‌آورد. همچنین سایر نتایج نشان داد شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران و شاخص اخذ اعتبار و اجرای قراردادهای از میان شاخص‌های فضای کسب و کار، دارای بیشترین اثر بر رشد اقتصادی بودند. بدون شک سرمایه‌گذاری یکی از ابزارهای مهم و تاثیرگذار در رشد و توسعه اقتصاد است. بر همین اساس، سرمایه‌گذاری همواره به عنوان یکی از عوامل اساسی در توسعه اقتصادی جوامع مطرح بوده و در راستای دستیابی به یک اقتصاد توسعه یافته همواره در کانون توجه سیاست‌گذاران اقتصادی قرار گرفته است. بطور کلی عوامل زیادی بر روند سرمایه‌گذاری اثرگذارند که در این بین محیط نهادی فضای کسب و کار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و ضعف در این بخش از موانع مهم سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه به شمار می‌آید. لذا، بهبود فضای کسب و کار گامی مثبت و اساسی در جهت تقویت جنبه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد محسوب می‌شود. در نتیجه توجه به بهبود فضای کسب و کار امری است ضروری که می‌تواند با گسترش جذب سرمایه‌گذاری زمینه را برای رشد اقتصادی فراهم آورد. در نهایت باید گفت فضای کسب و کار از جمله شاخص‌های تعیین‌کننده وضعیت اقتصادی کشورهای عضو D8 است که با استناد به آن می‌توان به بررسی و تجزیه و تحلیل شرایط اقتصادی آنها پرداخت. محیط فضای کسب و کار در این کشورها هرچه شفاف‌تر و رقابتی‌تری باشد منجر به افزایش سلامت اقتصادی و اتخاذ سیاست‌های مطلوب شده و روند بهبودی شاخص‌های اقتصادی را در پی خواهد داشت. اصلاح فضای کسب و کار و بهبود شاخص‌های مزبور در عرصه منطقه‌ای نه تنها گامی مثبت و اساسی در جهت تقویت جنبه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد و ارتقاء سطح اشتغال و تولید محسوب می‌شود بلکه به طور قطع از منظر سرمایه‌گذاران خارجی از جمله‌ی مهمترین‌ها برای توسعه اقتصادی به شمار می‌آید. در پایان با توجه به نتایج پیشنهادات ذیل ارائه می‌شود: با توجه به رابطه شاخص‌های کسب و کار می‌تواند باعث رشد اقتصادی در این تحقیق پیشنهاد می‌گردد برنامه‌ریزی پایدار و منسجمی به منظور بهبود بسترهای کسب و کار با پیاده‌سازی و ساده‌سازی راه‌اندازی کسب و کار، کارآمدسازی مراحل گمرکی و اسناد تجاری و اصلاح قانون ورشکستگی کشورهای دی ۸ صورت گیرد. کاهش و تعدیل قوانین مزاحم (اصلاح نظام بیمه‌ای، مالیاتی و بخش نظام مالی و...) که مستقیماً به فضای کسب و کار و روابط اقتصادی کشورهای دی ۸ تاثیر می‌گذارد.

فهرست منابع

- باصری، بیژن، و شاه حسینی، میثم. (۱۳۸۹). بررسی تاثیر بهبود محیط کسب و کار بر رشد اقتصادی (مطالعه موردی کشورهای منتخب منطقه خاورمیانه). اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)، ۴(۱۰)، ۷۱-۹۵
- پایی زاده پالنگان، عباس، فلیجی، نعمت، نصایبان، شهریار. (۱۴۰۱). بررسی اثرات شاخص بانک های سرمایه گذاری بر حجم معاملات بازار های اولیه و ثانویه بورس ایران. اقتصاد مالی، ۱۶(۶۱)، ۳۲۹-۳۵۴
- دودانگه، صدیقه، حسینی، سید شمس الدین، غفاری، فرهاد. (۱۴۰۲). تاثیر توسعه مالی و اندازه آن بر رشد در اقتصاد ایران با رویکرد غیر خطی. اقتصاد مالی، ۱۷(۶۳)، ۲۲۷-۲۴۶.
- عباسیان محسنی، سید محسن، مدیری، محمود، فتحی، کیامرث، جعفری، سیده محبوبه. (۱۴۰۲). طراحی مدل سیاست سرمایه‌گذاری برای رقابت پذیری در صنعت فولاد با رویکرد مدلسازی تفسیری-ساختاری جامع. اقتصاد مالی، ۱۷(۶۲)، ۳۱۷-۳۴۰.
- مهربانی، فاطمه، عبدالهی، فرشته، و بصیرت، مهدی. (۱۳۹۵). اثر فضای کسب و کار بر رشد اقتصادی ایران، کشور های MENA و OECD با استفاده از روش گشتاور تعمیم یافته. سیاست های راهبردی و کلان، ۴(۱۳)، ۶۵-۹۶
- نگین تاجی، زریر، گلمرادی آدینه وند، حسن، صادقی‌نژاد، مرتضی علی. (۱۴۰۱). بررسی رابطه میان رشد اقتصادی، توسعه بخش بانکی و بازار سرمایه در ایران. اقتصاد مالی، ۱۶(۶۰)، ۱۹۵-۲۱۲
- A.Trotter, Ph, Brophy, A. (2022), Policy mixes for business model innovation: The case of off-grid energy for sustainable development in sub-Saharan Africa, Research Policy, Volume 51, Issue 6, July 2022, 104528.
- Abdulahi, F., Mehrabani, F., Basirat, M. (2013). Comparison of economic growth business environment indicators: a case study of Iran and member countries of the Organization for Economic Development and Cooperation (OECD), National Electronic Conference on Iran's Economic Prospects, Tehran.
- AddaiBoamah, N. (2022). Segmentation, business environment and global informational efficiency of emerging financial markets The Quarterly Review of Economics and Finance, Vol. 84, pp: 52-60
- Appiah, M., Li, F., Korankye, B., (2019). Foreign investment growth in emerging economies: panel ARDL analysis. Journal of Economics, Business, Accountancy Ventura Vol. 22, No. 2, pp: 1-16.
- Aswata, M.B., Nyanzi, J.B., Bbale, J.M. (2018). Debt, Corruption and Investment in East Africa: A Panel ARDL Analysis. Modern Economy. Vol. 9, No. 12, pp: 2012-2038.
- Bakhtiari, S, Shaisteh, A. (2012). Investigating the impact of improving the business environment on economic growth in selected countries with an emphasis on Iran, Financial Economics, Vol. 6, No. 19, pp: 175-204.
- Bjork, G. J. (1999). The Way It Worked and Why It Won't: Structural Change and the Slowdown of U.S. Economic Growth. Westport, CT; London.
- Broadberry, S.M, Campbell, B.M.S. Klein, A, Overton, M, Van Leeuwen, B. (2015). British Economic Growth, 1270-187, Cambridge University Press, Cambridge.
- Charfeddine, L, Zaouali, S, (2022), The effects of financial inclusion and the business environment in spurring the creation of early-stage firms and supporting established firms, Journal of Business Research, Vol. 143, pp: 1-15.

- Chen, Q, Xu, X, (2022), Stabilizing economic growth: Growth target and government expenditure since World War II, *China Economic Quarterly International*, Vol. 2, No. 2, pp: 98-110
- Duarte, L., Kedong, Y., Xuemei, L. (2017). The relationship between FDI, economic growth and financial development in Cabo Verde. *International Journal of Economics and Finance*. Vol. 9, No. 5, pp: 132-142.
- Estevão, J., Lopes, J.D., Penela, D., Soares, J.M. (2020). The Doing Business ranking and the GDP. A qualitative study. *Journal of Business Research*. No. 115, pp: 435-442.
- Estevão, J, DiasLopes, J, Penela, D, (2022), The importance of the business environment for the informal economy: Evidence from the Doing Business ranking, *Technological Forecasting and Social Change*, Vol. 174, January 2022, 121288.
- Ghasemi, M. (2014). Investigating the effect of institutional factors on economic growth in a selection of developing countries, Master's thesis of the Department of Economics, Tabriz.
- Głodowska A, (2017), Business Environment and Economic Growth in the European Union Countries: What Can Be Explained for the Convergence?, *Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie*, Vol. 4, No. 5, pp: 19-204.
- Harshita Bhargave; Ashish Srivastava, 2021, Impact of economic conditions on business growth and development, *International Journal of Economics and Business Research*, 2021 Vol.21 No.2
- Iloie, R.E. (2015). Connections between FDI, corruption index and country risk assessments in Central and Eastern Europe. *Procedia Economics and Finance*. Vol. 32, No. 1, pp: 626-633.
- Jafari Psharaki, N., Memaranjad, A., Hejbar Kiani, K., Hosseini, S. Sh. (2020). The effect of inflation and improving the business environment on foreign investment in selected countries and Iran. *Applied Economics*, Vol. 10, No. 34, pp: 47-60.
- Khodaparast Mashhadi, M., Saradari Tarshizi, A., Hajian, A., Dehghani, H.R. (2018). The impact of business environment on economic growth in selected Islamic countries, member of D8, the first scientific research conference on new achievements in management science studies. *Accounting and economy of Iran*. Tehran.
- Klapper, L. F., Love, I. (2012). The impact of business environment reforms on new firm registration. *World Bank Policy Research Working Paper*.
- Krantz, O. (2019). One and a half millennium of economic change in Sweden.
- Kuznets, S. (1966). *Modern Economic Growth: Rate, Structure, Spread*, Yale University Press, and New Haven.
- Mouszadeh, R. (2010). *International Organizations*. Tehran: Mizan Publishing.
- Nargesi, S., Babaki, R., Efti, M. (2018) Studying the relationship between tourism, economic growth and financial development in Iran (1989-2016), *Financial Economics*, Vol. 12, No. 44, pp: 41-68.
- Nazari Sheikh Ahmad, A., Fathi, S., Azkia, M. (2021), Investigating the Impact of Business Technology Environment Components on Production-Commercial Performance of Industrial Units (Ardabil Province). *Social Research*, Vol. 13, No. 50, pp: 87-103.
- Pour Ali, M., Rajaei, Y., Dalmanpour, M. (2020). The effects of macroeconomic and institutional variables on the economic growth of selected developing countries. *Applied Economics*, Vol. 10, No. 33, pp: 79-96.
- Prados de la Escosura, L, Álvarez-Nogal, C, Santiago-Caballero, C, (2022), Growth recurring in preindustrial Spain?, *Cliometrica (Berl.)*, Vol. 16, No. 2, pp: 215-241.
- Qorbani, F., sarlak, A., Haji, G. (2020). The Impact of Human Capital and Business Environment on the Economic Growth of Iran's Provinces. *Economical Modeling* Vol. 14, No. 50, pp: 153-176.
- RehmanKhan, S.A, Ponce, P, Yu, Zh, Ponce, K, (2022), Investigating economic growth and natural resource dependence: An asymmetric approach in developed and developing economies, *Resources Policy*, Vol. 77, August 2022, 102672.

- Shater Khabazi, M., Kianpour, S., Hodayun Far, A. (2022). Relationship between Moral corruption and the Business Environment on the Economic Growth and Economic Development. *Ethics in Science and Technology*. Vol. 16, No. 4, pp: 111-118.
- Stern, N. (2002). *A strategy for development*. Washington, D. C: World Bank.
- Tari, F., Alavi Menesh, S.M. (2011). Improving the business environment in the fifth development plan, *Majles and Strategy Magazine*, Vol. 18, No. 46, pp: 47-89.
- Van Zanden, J, L, Van Leeuwen, B. (2012). Persistent but not consistent: the growth of national income in Holland 1347–1807, *Explor. Econ. Hist.*, Vol. 49, pp: 119-130.
- World Bank Group, *Doing Business*. (2020). *Economy Profile, Iran, Islamic Rep.*
- ZhenweiQiang, Ch, Wang, H, Xu, C, (2021), Ownership, Enforcement, and the Effects of Business Environment, *Journal of Government and Economics*, Vol. 2, summer 2021, 100

Investigating the relationship between economic growth and business environment indicators (Case Study: Group D8)

Emambakhsh Eidouzahi¹
Mohammad Mohebbi²
Sayed Yaghoob Zeraatkish³

Received: 01/ January/2025 Accepted: 21/ February/2025

Abstract

Today, one of the most important economic goals of the countries of the world is to create the necessary grounds for economic growth and development, and the business environment is one of the main strategies to achieve this. The business environment is a political, institutional and behavioral environment that affects the efficiency and risks associated with economic activities and investments. Therefore, the aim of this research is to investigate the relationship between economic growth and business environment indicators in D8 countries. The present research is based on the applied goal and in terms of the nature and descriptive method used, it is correlation. The statistical population under investigation includes D8 countries (Iran, Turkey, Pakistan, Bangladesh, Indonesia, Malaysia, Egypt and Nigeria) which was selected as a sample for the years 2005-2020. To analyze data, tests (unit root, Hausman, GMM, Sargan, Band) were used in STATA software environment. The results showed that there is a positive relationship between economic growth and business environment. Also, among the indicators of the business environment, the index of support for investors and the index of obtaining credit and execution of contracts had the greatest effect on economic growth.

Keywords: Economic growth, Investment, Business environment, D8 group

Classification: M52, M55

¹ Department of Economics, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran. eidouzahi133@gmail.com

² Department of Economics, Faculty of Economics and Management, University of Hormozgan, Hormozgan, Iran (Corresponding author) mohebimh@hormozgan.ac.ir

³ Department of Agricultural Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. zeraatkish@gmail.com

